

Urajärven kartanomuseo, Asikkala
Konservointi- ja restaurointityöraportti:
Päärakennuksen välikamari

Museovirasto
Kulttuuriympäristön hoito-osasto
Restaurointi

2012

Teksti: Hanna Rotonen Osuuskunta konservointi ja Restaurointi Kollaasi
Taitto ja editointi: Nanna Kymäläinen Museovirasto
Kuvat Hanna Rotonen, Tanja Lidfors ja Nanna Kymäläinen

Hanke- ja arkistotiedot

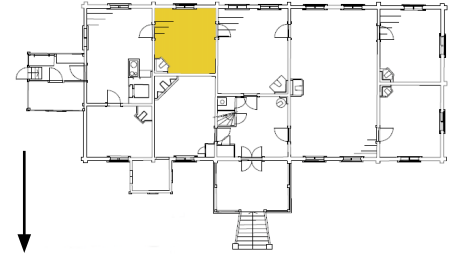
Kohde:	Asikkala, Urajärven Kartanomuseo
Osoite:	Kartanontie 77, 17150 Urajärvi
Muinaisjäännöstunnus:	16400001
Kiinteistötunnus:	016-419-0010-0263
Suojelutilanne:	asetus 480/85
Rakennusvuosi:	päärakennus 1806, sivurakennus 1787
Omistaja:	Museovirasto, PL 913, 00101 Helsinki
Restauroinnin laatu:	päärakennuksen välikamarin konservointi
Ajankohta:	syys-lokakuu 2012
Korjausten laajuus:	
Rahoittajat ja kustannukset:	Museovirasto, Kulttuuriympäristön hoito / Restaurointi
Rakennuttaja:	Marja Ivars, johtava rakennuttaja, Museovirasto
Suunnittelijat ja konsultit:	
Urakoitsijat:	
Konservaattorit:	Hanna Rotonen, Osuuskunta Konservointi ja restaurointi Kollaasi
Työmaavalvoja:	
Työturvallisuuskordinaattori:	
Arkistoidut valokuvat:	
Alkuperäisen raportin säilytyspaikka:	Museoviraston arkisto, Helsinki
Restaurointiin liittyvät raportit ja tutkimukset:	

Sisällys

Tila ennen muutostöitä	3
Huoneen kuvaus	4
Katto- ja seinäpinnat	5
Uuni.....	8
väritutkimus	8
Metalliosat	10
Rappauskorjaukset ja maalaus	11
Ikkuna ja ovet	12
Verhotangon kannattimet ja kiinnitysnupit	12
Dokumentointikuvat ennen ja jälkeen konservoinnin	13
Pohjoisseinä	13
Itäseinä	14
Eteläseinä	15
Länsiseinäseinä	16
Uuni	17
Uunin metalliosat	18
Käytetyt materiaalit	19

Tila ennen muutostöitä

Väliskamari on toiminut viimeisten vuosien ajan kartanomuseon lipunmyyntitilana ja museokauppana. Huoneen ulkoasu on peräisin pääosin 1970-luvun remontista, Lilly ja Hugo von Heidemanin ajalta on näkyvissä säästynyt vain pohjoisseinän haalistunut boordi.

Kuva 1: Väliskamari merkitty pohjapiirroksen keltaisella.

Huoneen aikaisemmista käyttötarkoituksista

on vain vähän tietoa, mutta Lilly ja Hugo von Heidemanin aikaan väliskamari toimi emännöitsijän huoneena ja piikatyöt nukkuivat keittiön takana peräkammarissa. Tähän viittaa myös Lilly von Heidemanin perukirja, jossa huoneen kalustukseksi mainitaan piironki, puusänky, kaksi kaappia, pöytä ja pesuteline pesuastioineen. Sisarusten äidin vielä eläessä oli huone tiettävästi hänen käytössään, mutta tätä aikaisemmasta käytöstä ei ole tietoa.

Lilly ja Hugo von Heideman mitä oletettavimmin kunnostuttivat huoneen samoihin aikoihin kun koko "keittiöpäädyn" remontti tehtiin. Keittiön takana peräkammarissa vuodesta 1915 lähtien asuneet palvelijat, taloudenhoitaja Ida Simolin ja hänen miehensä Hannes Simolin jäivät asumaan kartanoon Lilly von Heidemanin kuoleman jälkeen. Huone on kaikesti ollut heidän käytössään aina vuoteen 1964.

Kuva 2: Väliskamari työmaan toimistokäytössä kesällä 2009.

Huoneen kuvaus

Välikamarin katto ja holkkalistat on pinkopahvitettu ja maalattu valkoiseksi liimamaalilla. Katon pahvitus ei todennäköisesti ole von Heidemanien aikainen vaan se on luultavasti uudelleenpahvitettu 1970-luvulla. Katossa on ainoastaan yksi liimamaalikerros. Liimamaalin valmistuksessa on todennäköisesti käytetty runsaasti muovisideaineista liimaa, sillä pinta ei käyttäydy kostuttaessa samoin kuin perinteinen liimamaali vaan jopa hieman hylkii vettä.

Seinillä on kolme tapettikerrosta. Alimmaisena kerroksena on kirkkaan keltainen, pieniriuudullinen tapetti ja punasävyinen jugend-reunanauha. Toisena kerroksena harmahtava muraalitapetti ja puna-vihersävyinen raidallinen reunanauha. Päällimmäisenä, nykyisenä kerroksena, vaaleamman keltainen ruuturasterikuvioitu tapetti, joka on tapetoitu seinille 1970-luvulla imitoimaan alimmaista tapettikerrosta. Reunanauhaksi pohjoisseinän yläosaan on tapetoitu alimman kerroksen jugend-boordia ja muille seinille boordia markkeeraava kaistale punaista rasteripintaista tapettia, joka on samaa kuin Hugon makuu-alkovin alkuperäinen tapetti. Myös nämä boordinauhat ovat osa 1970-luvun restaurointia, jolloin seinille on pyritty palauttamaan huoneen 1900-luvun alun ilme.

Pohjois- ja itäseinän välisessä nurkassa on keltasävyinen, rapattu tiiliuuni. Uunin etuosaa on korjattu jossain aiemmassa korjauksessa lasikuituverkolla ja uudella rappauksella. Ikkuna ja ovet on maalattu sinertävän valkoisella lateksi-maalilla. Lankkulattia on rusehtavan punaiseksi maalattu. Myös jalkalistat ovat samansävyiset.

Kuva 3: Muraalitapetti ja reunanauha.

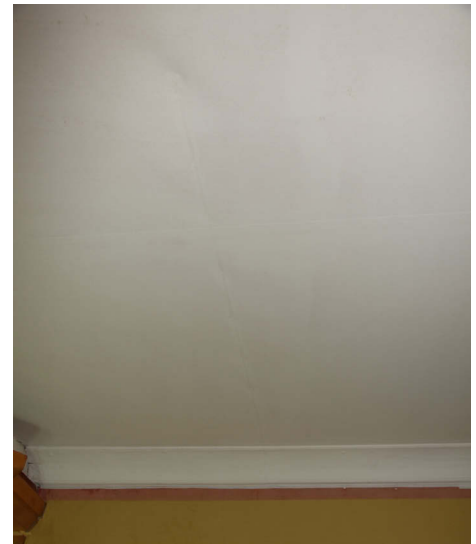
Kuva 4: Tapetti 1970-luvulta, reunanauha 1910-luvulta.

Katto- ja seinäpinnat

Välikamarin katto- ja seinäpinnat imuroitiin sivellintä apuna käyttäen. Katossa ja katonrajassa kulkeneet vanhat sähköjohdot poistettiin. Sähköjohtojen kiinnikkeiden katon pinkopahviin jättämät vauriot, sekä holkkalistan paperoinnin halkeamat paikattiin kaksinkertaisella japaninpaperipaikalla; alle 18 g ja päällimmäiseksi 21 grammainen paperi. Ennen paikkausta vaurion ympäriltä poistettiin skalpellilla liimamaalia paikan tartunnan varmistamiseksi. Liisterinä käytettiin vehnätärkkelystä, jota oli notkistettu metyyliiselluloosaliisterillä (noin 3/1). Kaikki japaninpaperipaikkaukset retusoiitiin teknisestä gelatiinista ja liidusta tehdyllä liimamaalilla, jota oli sävytetty hieman titaanivalkoisella. Liimamaali valmistettiin Kymin Palokärjen liimamaaliohjetta mukaillen. Yön yli vedessä seisseeseen liituun sekoitettiin noin 2 % pieneen vesimäärään liuotettua gelatiinia. Katosta poistettiin lisäksi skalpellilla rapsuttamalla kattolampun sähköjohdon kiinnityksen suuntauksessa apuna käytetty lyijykynäviiva.

Kuva 5: Katto ennen paikkausta.

Kuva 6: Katto paikkauksen ja retusoinnin jälkeen.

Kuva 7: Liimapaperi holkkalistan alapuolella ja liiketunnistimen johdon peittona.

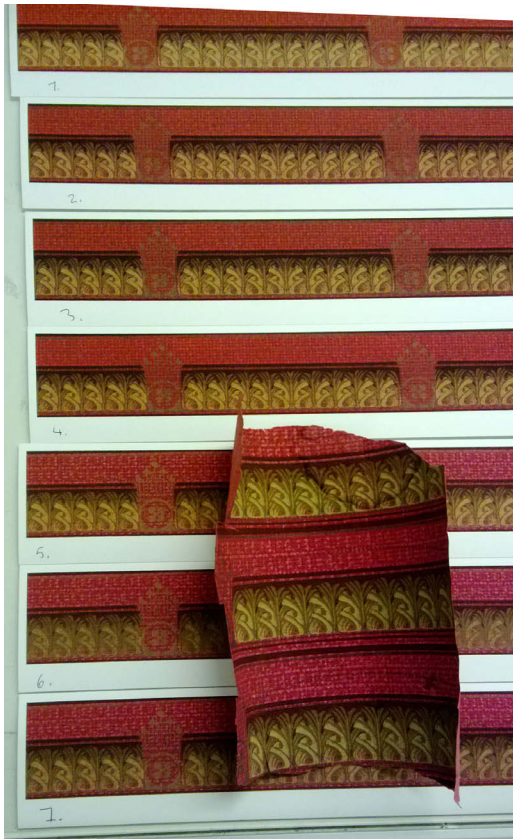
Katonrajassa sähköjohdot kulkivat tapetin ja boordinauhan alla, joten kerroksiin jouduttiin tekemään avausviilto, jotta johdot saatiin poistettua. Avauksen jälkeen tapettikerrokset oiottiin ja liisteröitiin takaisin kiinni seinäpintaan. Nykyisen, 1970-luvulla tapetoidun boordinauhan ja holkkalistan rajapintaan laitettiin happovapaa liimapaperinauha helpottamaan kopioboordin kiinnitystä. Myös liiketunnistimen sähköjohdon päälle liimattiin liimapaperi, jotta se saataisiin huomaamattomammaksi. Johdon liimapaperi maalattiin liimamaalilla.

Seinissä olevat naulojen ja muiden kiinnikkeiden jättämät reiät paikattiin japaninpaperitulpalla ja peitettiin tapettipaikalla. Paikkaukseen käytettiin 70-luvun tapetoinnista ylijäänyttä seinäpintojen nykyistä tapettia. Uunin viereen seinän alaosaan tehty tapettiavaus paikattiin. Avauksen reunojen alle ujutettiin maku-latuuripaperi, joka liisteröitiin kiinni tapettiin taustapuolelta. Kuivumisen ajaksi paikkauskohta naulattiin nupeilla reunoiltaan kiinni hirsiseinään. Kuivumisen jälkeen saumat peitettiin tapettikaistaleilla. Myös irrotettujen pistorasioiden kohdat paikattiin tapetilla.

Itä-, etelä- ja länsiseinille kiinnitettiin jugend-boordista teetetty kopio. Kopio tulostettiin suurmustesuihkutulostimella Cansonin lumppukuituiselle valokuvapaperille. Boordi kiinnitettiin suoraan 1970-luvun kerroksen päälle tapettiliisterillä.

Kuva 8: Kopioboordin kiinnitys tehtiin keväällä 2013.

Kuva 9 vasemmalla: Alkuperäistä boordia ja kopion koevedoksia.

Kuva 10 Yllä: Vain pohjoisseinällä oli säilynyt 1910-luvun jugend-aiheinen boordi. Muilla seinillä se oli korvattu punaisesta tapetista leikatulla suikaleella.

Kuva 11: Tapettiavaus pohjoisseinällä uunin vieressä.

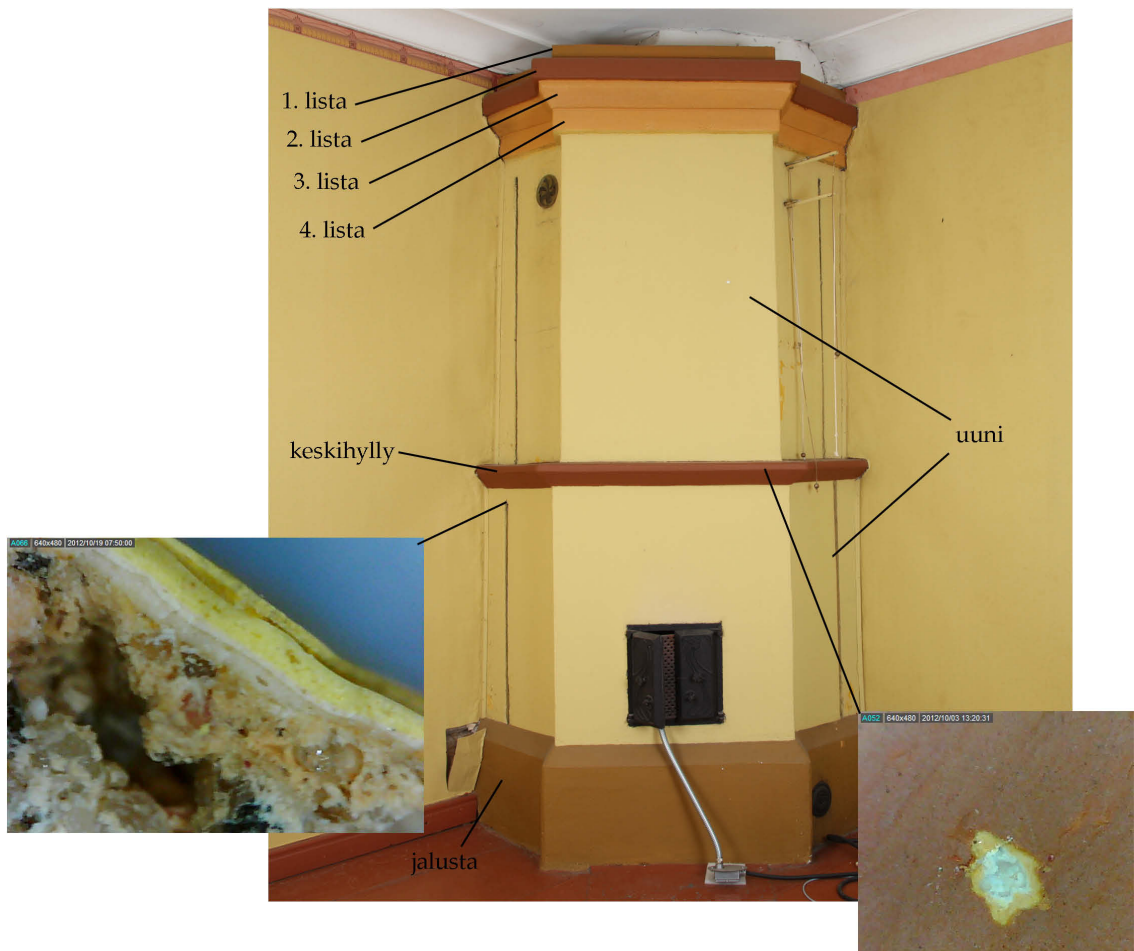

Kuva 12: Tapettiavaus paikattuna.

Uuni

väritutkimus

Uunin väritys tutkittiin Dino-Litella ja väriportaikoilla.

Kuva 13: Uunin osat ja poikkileikkaukset.

Listat 1 (uunin kruunun ylimmäinen koristelista)

0. Rappaus
1. Kiiltävä punaruskea lakkamaali? NCS S 5040-Y70R
- maalipinta on kuultava, minkä takia sävyn määrittäminen hankalaa
02. Boordinauha
2. Kellertävän ruskea lateksimaali NCS S 4040-Y20R/5040-Y20R
sävy tummempi kuin 4040, mutta vaaleampi kuin 5040

Listat 2

0. Rappaus
1. Rusehtavan oranssi öljymaali NCS S 2040-Y30R
- sävy luonnossa murretumppi
2. Punertavan ruskea lateksimaali NCS S 5030-Y50R

Lista 3

0. Rappaus
1. Rusehtavan oranssi öljymaali NCS S 2040-Y30R
2. Kellertävän ruskea lateksimaali NCS S 4040-Y20R/5040-Y20R
sävy tummempi kuin 4040, mutta vaaleampi kuin 5040

Kerros 2. on poistettu jo jonkin aiemman korjauksen yhteydessä, fragmentteja kuitenkin sen verran jäljellä että voidaan todeta sävyn olevan sama kuin jalustan kerros 3.

Lista 4

0. Rappaus
1. Rusehtavan oranssi öljymaali NCS S 2040-Y30R
2. Kellertävän ruskea lateksimaali NCS S 4040-Y20R/5040-Y20R
sävy tummempi kuin 4040, mutta vaaleampi kuin 5040

kerros 2. on poistettu jo jonkin aiemman korjauksen yhteydessä, fragmentteja kuitenkin sen verran jäljellä että voidaan todeta sävyn olevan sama kuin jalustan kerros 3

Uuni

0. Rappaus
1. Vaaleankeltainen öljymaali NCS S 1030-Y10R
2. Tumma keltainen NCS S 2050-Y10R
3. Vaaleankeltainen lateksimaali NCS S 1030-Y/2030-Y
sävy tummempi kuin 1030, vaaleampi kuin 2030

Lisäksi uunin etuosaa on keskihyllystä alaspäin ollut 1. ja 2. kerroksen välissä mahdollisesti ruskeaksi maalattu. Sävy on todennäköisesti sama kuin keskihyllyn 2. kerros. Koska ruskea maali on sivuilla rajattu hyvin epäsiististi, eikä etuosasta löydetty lasikuituverkotuksen takia vanhoja kerroksia, ei voida olla täysin varmoja, ovatko ruskeat maalifragmentit todella osa jotain uunin varsinaista väritysvaihetta.

Keskihylly

0. Rappaus
1. Rusehtavan oranssi öljymaali NCS S 2040-Y30R
2. Ruskea NCS S 4040-Y40R
3. Punertavan ruskea lateksimaali NCS S 5030-Y50R

Jalusta

0. Rappaus
1. Rusehtavan oranssi öljymaali NCS S 2040-Y30R
2. Kellertävän ruskea NCS S 5040
3. Kellertävän ruskea lateksimaali NCS S 4040-Y20R/5040-Y20R
sävy tummempi kuin 4040, mutta vaaleampi kuin 5040

Metalliosat

Uuninluukut irrotettiin ja niistä poistettiin etanolilla musta pintakäsittely. Tämän jälkeen luukut puhdistettiin ruosteesta ja käsiteltiin Can Trust ruostesuoja-aineella. Lopuksi luukkujen etupuolet, sekä uunissa kiinni olevat metalliosat maalattiin kahteen kertaan Ottosson Färgmakeri AB:n Grafit pellavaöljymaalilla. Uunin peltien maaliin sotkeutuneet vetonarut poistettiin ja peltien ruosteiset kohdat käsiteltiin ruostesuoja-aineella. Venttiilit irrotettiin ja puhdistettiin lateksimaalista etanolilla. Venttiilit käsiteltiin ruostesuoja-aineella. Uunin alaosan venttiili maalattiin jalustan kanssa saman sävyiseksi, tähtiventtiili jätettiin messinkipintaiseksi.

Kuva 14: Uunin luukut ennen konservointia.

Kuva 15: Uunin luukut käsittelyn jälkeen.

Rappauskorjaukset ja maalaus

Uunin kruunun ylimmästä listasta poistettiin siihen liisteröity boordikaistale. Listasta 2 poistettiin etanolilla (Etax A7[®], Sinol[®]) punaruskea lateksimaali. Muilta maalatuilta pinnoilta poistettiin irtoava maali mekaanisesti. Uunin suuluukun ympäriltä poistettiin irtoavaa rappausta ja rappauksen alle injektoitiin ensin etanoli-vesiliuosta (n 10% etanolia) ja sitten Ledan TA 1 Leit 03 -laastiaine (10 osaa ledania, 6 osaa vettä) kiinnittämään rappausta. Uunin rappausvaurioita korjattiin LE Alltek[®] hienotasoitteella.

Uuniin päätettiin palauttaa sen ensimmäisen käsittelykerroksen mukaiset värit. Uunin sopiva sävy saatiin Ottosson pellavaöljymaalin sävystä Solgul, jota sävytettiin Rembrandt[®] taiteilijaöljyväreillä Cadmium yellow lemon 207, Cadmium red deep 306 ja Oxide black 735. Keskihylly ja jalusta maalattiin Ottosson pellavaöljymaalilla Guldgul, jota sävytettiin hieman punertavammaksi Rembrandtin kadmiumin punaisella taiteilijaöljyvärillä. Jalustan toiseen maalauskertaan sävyä yritettiin lisäksi tummentaa lisäämällä siihen hieman oksidimustaa, mutta sävy jäi silti liian vaaleaksi. Jalusta joudutaan mahdollisesti maalaamaan vielä kolmanteen kertaan.

Kuva 16: Uuni yhteen kertaan maalattuna.

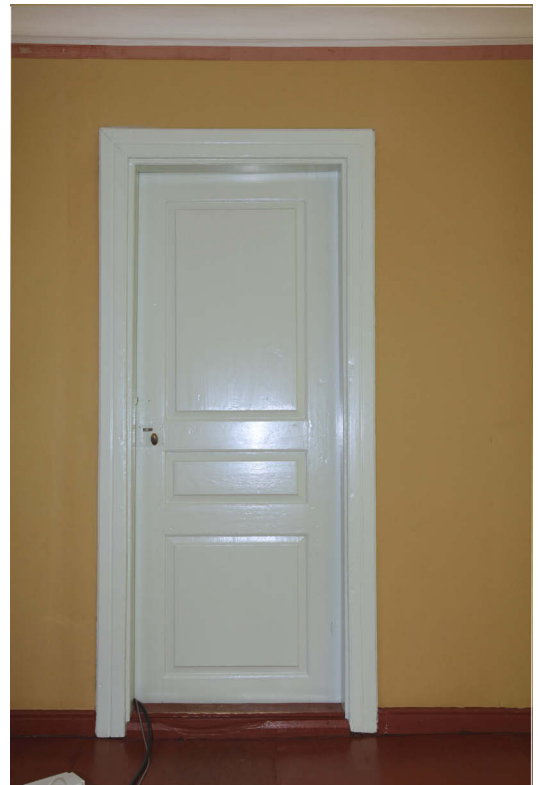
Kuva 17: Uuni kahteen kertaan maalattuna.

Ikkuna ja ovet

Ikkunankarmiin sekä keittiöön johtavan oven karmiin tehtiin väriportaikat aiempien väritysvaiheiden selvittämiseksi ja esittämiseksi. Krakeloituneiden maalipintojen kiinnitystä kokeiltiin pelkällä lämpölusikalla, sekä Lascaux® Medium for Consolidation -akryylidispersioliimalla. Maalinkiinnitys oli kuitenkin niin työlästä, että irtoava maali päädyttiin poistamaan ja pinnat hiottiin sen jälkeen kevyesti. Ovet karmeineen ja ikkuna pokia lukuun ottamatta maalattiin kahteen kertaan Allbäckin vihreällä taitetulla valkoisella pellavaöljymaalilla. Ensimmäinen maalikerros oli sävytetty kromioksidivihreällä pigmentillä, mutta tämän maalin loputtua toiseen maalauskerrokseen käytetty maali sävytettiin Ottosson Färgmakeri AB:n kromioksidinvihreällä maalilla.

Kuva 18: Väriportaikko itäseinän ovilistassa.

Kuva 19: Länsiseinän ovi maalauksen jälkeen.

Verhotangon kannattimet ja kiinnitysruuvit

Verhotangon kannattimet puhdistettiin irtoruosteesta ja käsiteltiin Can Trust® ruostesuoja-aineella. Ikkunaverhojen sivutamppien messinkiset kiinnitysruuvit kiillotettiin vedestä ja liidusta sekoitetulla massalla.

Dokumentointikuvat ennen ja jälkeen konservoinnin

Pohjoisseinä

Kuva 20: Pohjoisseinä ennen konservointia.

Kuva 21: Pohjoisseinä konservoinnin jälkeen.

Itäseinä

Kuva 22: Itäseinä ennen konservointia.

Kuva 23: Itäseinä konservoinnin jälkeen.

Eteläseinä

Kuva 24: Eteläseinä ennen konservointia.

Kuva 25: Eteläseinä konservoinnin jälkeen.

Länsiseinäseinä

Kuva 26: Länsiseinä ennen konservointia.

Kuva 27: Länsiseinä konservoinnin jälkeen.

Uuni

Kuva 28: Uuni ennen konservointia.

Kuva 29: Uuni konservoinnin jälkeen.

Kuva 30: Uunin yläosa ennen konservointia.

Kuva 31: Uunin yläosa konservoinnin jälkeen.

Uunin metalliosat

Kuva 32: Uunin suuluukut ennen konservointia.

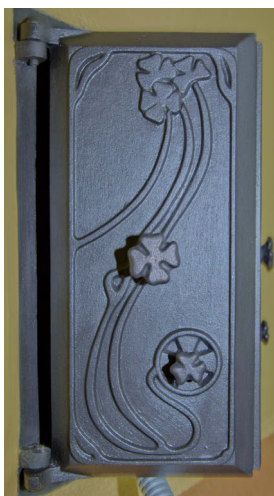
Kuva 33: Kipinäverkko ennen konservointia.

Kuva 34: Uunin suuluukkujen sisäpuoli ennen konservointia.

Kuva 35: Uuniin irtoasennettu lämmitysvastus.

Kuva 36: Uunin suuluukut konservoinnin jälkeen.

Käytetyt materiaalit

Katto:

Puhdistettu eläinliima

Liitu

Titaanivalkoinen pigmentti

Seinät:

Japaninpaeri 18g/m² ja 21 g/m²

Vehnätärkkelys-metyyliselluloosaliima (sekoitussuhde3:1)

Kopioboordi:

Suurmustesuihkutuloste Canson rag photographique 210g paperille

Uuni:

Etax A7[®] mataladenaturoitu etanoli

Sinol[®] denaturoitu etanoli

Rappauskorjaukset

Ledan TA 1 Leit 03[®]-laastiaine

Alltek LF[®] -hieno yleistasoite

Metalliosat:

CanTrust[®] -ruostesuoja-aine

Ottosson Färgmakeri AB Grafit pellavaöljymaali

Ovet, ovi- ja ikkunalistat:

Maalikiinnityskokeilu:

Lascaux[®] Medium for Consolidation -akryylidispersioliima

Maalaus:

Allbäck pellavaöljymaali

-titan-zink (Rakennusapteekin valmis ikkunamaalisekoitus)

-sävytys : Ottosson Färgmakeri AB kromioksidivihreä

Verhotankojen kannattimet:

CanTrust -ruostesuoja-aine

Ikkunaverhojen sivutamppien kiinnitysnupit:

Liitu-vesitahna -puhdistus